

Debreceni Szemle. — 1941. 6. sz. Hankiss János: *A hangulat* „az a nehezen megfogható, de éppen azért korlátlanabban uralkodó lelkiállapot, amelyet mindenkinek magának és néma befeléfordulással kell szemlélennie“. — Kiss Ernő: *A Karthausi mint bölcséleti regény*. „A Karthausi szép pillére marad bölcséleti költészetünknek, mely Bessenyei elmélkedő verseitől Ady vállalásos költeményeiig ível és méltó bevezetője irodalmunkban Az ember tragédiájának.“

Egyetemes Philologiai Közlöny. — 1941. 2. sz. Gáldi László: *Goga pesti évei és a „Luceafărul“*. Az 1902-ben megindult oláhnyelvű folyóirat keletkezését és Goga magyar irodalmi kapcsolatait világítja meg. Gáldi rámutat arra, hogy noha Goga költészetére később Ady volt nagy hatással, pályája kezdetén — miként Ady is — Petőfi, Madách és a századvég Reviczky-stílusú magyar költészetéből merített ösztönzést elindulásához.

Erdélyi Helikon. — 1941. 7. sz. Kovács László: *Kuncz Aladár*. „Az emberek titkaiba és gyöngeségeibe behatoló szelleme, ez a bámulatos képessége vált hasznára akkor, amikor nagy szerepe lett az erdélyi szellemi élet vezetésében és megszervezésében.“

Helicon. Revue Internationale des Problèmes Généraux de la Littérature. III. 1—3. — Robert Petsch: *Der Chor im Drama*. A „kórus“ fejlődéstörténetéhez nyújt hasznos támpontokat. — Hankiss János: *Les problèmes du milieu*. Taine azt kutatta, hogy az író milyen környezetben élt, holott az irodalmi kritika szempontjából döntőbb, hogy írásaiban milyen a „milieu“. Ez pedig tulajdonképpen kétféle: anyagi és szellemi. — Oskar Walzel: *Tragik bei Solger*. Solger tragikumfelfogásának finom elemzése. — Antonio Viscardi: *Estetica. tradizione scolastica, letteratura militante nel medio evo europeo*. H. H. Glunz: *Die Literarästetik des europäischen Mittelalters* c. könyvének nagy-szabású ismertetése. — Max Wehrli: *Der historische Roman*. E műfaj fejlődéstörténete, rokonai, kifejező eszközei. Vázlatossága mellett sok új szempontra figyelmeztet. — E. Gutiérrez: *El sentido religioso en Bécquer*. Mélyen-szántó kifejtése Bécquer vallásos költészetének. Tisztázza viszonyát kora eszmeáramlataihoz és költőihez, megállapítva, hogy B. egészen keresztény és spanyol. — K. S. Laurila: *Die psychoanalytische Auffassung von der Dichtung*. A freudi kategóriák alkalmazhatóságát igyekszik tisztázni, rámutatva az elmélet sok tarthatatlan elemére is.

Irodalomtörténeti Közlemények. — 1941. 2. sz. Ballai Mihály: *A Csongor és Tünde szimbóliizmusa*. Gyulai, Beöthy, Bayer felfogása, akik dramaturgiai oldaláról és az Argirus-mesével való kapcsolatában nézték a darabot. Babits tanulmánya (1911) jelenti az új Csongor és Tünde szemléletet; ő mondja ki, hogy a dráma „a világirodalom egyik legnagyobb filozófiai költeménye“. Ugyanő veszi észre először a mű szimbólikáját. A dráma szimbóliizmusa az, hogy főszemélyei az emberi természetben rejlő égi-földi kettős-

ség érzékeltetését szolgálják. Csongor és Tünde a tiszta lelkeség szimbólumai, akik a földön gyámtalanok s itt szükségszerűen egészíti ki őket „földi“ alteregójuk. — Berczik Árpád: *A romantikus Toldy*. (2.) Mielőtt Toldy, az irodalomtörténetíró fellépne, nincs érdeklődés az irodalom iránt. Ezen a ponton találkozott a két szélsőség, a magyar nemesség és a császárváros. Lényegében mindkettő — más-más okból — a túlságos felvilágosodástól féltette az olvasóközönséget. A Handbuchra szükség volt. A külföldi érdeklődő ebben a magyar irodalom történetét teljes összefüggésében, gazdag méltatásokkal kiegészítve kapta. A Handbuch külföldi bírálói rámutattak irodalmunk speciális magyar (idegennek alig évezhető) jellegére. Toldy irodalomelméletének romantikus vonásai, elsősorban a Vörösmarty eposzairól írt Aesthetikai levelek alapján. — Romhányi Gyula: *Teleki László és Kegyence*. (2.) A tragédia hűvös fogadtatása, forrásai és későbbi sorsa. Az első kidolgozás és a nyomtatott szöveg kritikusabb részeinek összevetése. Teleki életének főbb vonásai a szabadságharcig. — *A Kegyenc vázlata és első kidolgozása*. (2.) Szövegkiadás. — *Verseyhy Ferenc kiadatlan tanítókölteménye*. (2.) A költemény folytatása. — *Adatok Prágai András életéhez*. (XVII. század.) — *Gúnyversek az 1790—91 évi országgyűlés idejéből*. — *Vörösmarty kiadatlan levele* Bartay Endréhez. (1843. szept.) — *Az István vértanú haláláról szóló ének* egy kéziratossá változatáról. (XVII. század.) — Könyvismertetés. — Repertórium.

Kárpátmedence. — 1941. 1. sz. Csery-Clauser Mihály: *Gróf Széchenyi István*. A „legnagyobb magyar“ alkotó életének tömör összefoglalása.

Katolikus Szemle. — 1941. 8. sz. Török Jenő: *Eötvös József báró, a katolikus kezdeményező*. Eötvös mint a katolikus autonómia és az elvi liberalizmus képviselője. — Bolváry Iona: *Új arcú költők*. Két költőnemzedék vizsgálata. Az Erdélyi József—Illyés Gyula—Szabó Lőrinc csoport kollektivistá jellegű, a ma húszévesei (Jankovich Ferenc, Jékely Zoltán, Devecseri Gábor, Weöres Sándor, stb.) viszont individualisták.

Koszorú. — 1941. 4. sz. Pap Károly: *A négy százéves debreceni kollégium*. A kollégiumnak, mint a nemzeti művelődés egyik forrásának fejlődése. — Sik Sándor: *Dugonics emlékezete*. „Dugonics legyőzte a magyar író érvényesülésének két legnagyobb akadályát: a felekezeti elzárkózást és a politika szellemtelenségét.“

Levélvári Közlemények. — 1940—41. évf. Pukánszky Béláné: *Az Országos Levéltár színház-történeti forrásanyaga*. „Az Orsz. Levéltárban a kormányhatósági és családi levéltárak anyaga mellett van egy összefüggő színházi levéltár is: a Nemzeti Színháznak 1938 óta az Orsz. Levéltárban letétbe helyezett levéltára. Ez az egyetlen rendezett és hozzáférhető színházi levéltár Magyarországon s így csonkaságában is nagy értéket jelent.“

Magyar Kultúra. — 1941. 13—14. sz. Várdai Béla: *Városi István költészete*. A katolikus líra egyik képviselőjének költői fejlődése. — Gyenis András: *Ki volt az első magyar jezsuita?* P. Hernáth Péter (1539—1567) pályája.

Magyar Lélek. — 1941. 7. sz. Bognár Gyula: *A kereskedő irodalmunk tükrében*. A kereskedő alakjával sok írónk foglalkozott, sokan rajzoltak kedves és vonzó képet az egyes kereskedelmi ágakról és azok képviselőiről.

Nyugat. — 1941. 7. sz. Cs. Szabó László: *Mérleg.* Ady és Babits irodalmi szembeállításának vizsgálata. A líra, a próza és az irodalmi élet „kettéhasadásának“ irodalompolitikai rétegződése. A közelmúlt és a jelen irodalmi törekvéseinek, kortársi kapcsolatainak elemzése, különösen a népi és a nemzeti gondolat elvi elkülönülésének alapján.

Ország Útja. — 1941. 7. sz. Bóka László: *A magyar irodalmi bírálat feladatai.* „Ahol írói szeszélytől, vagy pártérdektől függ a bírálat, ott a nagytehetségű, de ellenszenves, vagy más pártállású író remekét nem akad, aki kiemelje az ismeretlenségből. Ezért eshet meg az, hogy míg jó összeköttetésekkel rendelkező újságírók gyenge tákolmányairól szervezett hozsánna zeng sokszor, addig említés nélkül maradnak igazi remekművek. Az író egyetlen korlátot ismer, a kiadó jelentését az elfogyott példányszámokról.“

Országos Középiskolai Tanáregyesületi Közlöny. — 1941. 7. sz. Vietórisz József: *Pintér Jenő halálára.* (Vers.)

Pannonhalmi Szemle. — 1941. 3. sz. Kolos Endre: *Az új népies irodalmi mozgalom.* A mozgalom kialakulása és eredményei a széppróza és a verses költészet terén. Előbbiben Kodolányi János, utóbbiban Erdélyi József a kiemelkedő jelenségek. — Magasi Artúr: *A rím és a ritmus lélektana.* A rímnek titokzatos szerepe van a mondanivaló tartalmának elhíthetése körül, a ritmus „a különböző érzelmek által, mint különböző lelkimozgalmasságok által keltezt különböző vérlüktetéseknek viszontéreztetése a beszéd hangsúlymenetének tempójában, időbeosztásában.“

Protestáns Szemle. — 1941. 5. sz. Harsányi András: *Sylvester János.* Visszapillantás Sylvester pályájára az Újszövetség fordítás megjelenésének 400 esztendőös fordulója alkalmából. „Maga a fordítás kissé bőbeszédű, de nem feleslegesen körülíró: megtalálja, mintegy ráakad a helyes szavakra és jó kifejezésekre“. — 8. sz. Vajda Endre: *A spiritualis költő.* Reményik Sándor költészetének elemzése összes verseinek megjelenése alkalmából. „Költészetének előterében a lélek áll, és az alkotja hozzá a hátteret is“.

Protestáns Tanügyi Szemle. — 1941. 7. sz. Csanády Sándor: *A kritika alkonya.* „Gyakran még le sem írja az író a könyv címét, a kiadói hirdetés máris söpri befelé az előfizetéseket és köti, nem is csokorba, de nyalábokba a sok előlegezett dícséretet, amely rendelésre házhoz szállítva kapható... A középiskolai irodalomtanítás nem pusztán esztétikum, hanem nevelés is. Elhúnyt nagyjaink fitymálása büntett a nemzet ellen.“

Sorsunk. — 1941. 1—2. sz. Makay Gusztáv: *Kor és irodalom.* „Az írók gyakorlati állásfoglalására, politikai nyilatkozatára sokkal jobban felfigyelnek napjainkban, mint szépirodalmi alkotásaikra. A kor legigazabb műfajújdonsága a naplószerű, korproblémákkal foglalkozó utirajz vagy tanulmány.“

Szabolesi Szemle. — 1941. 1. sz. Hankiss János: *Bessenyei Európa és Hunnia közt.* Bessenyei külföldi kapcsolatai és mint a magyar irodalom képviselője Európában. Részlet a szerző készülő nagy könyvéből. — Tóth Béla: *Fővárosi és vidéki irodalom.* Budapest eszellemi fejlődésének a vidéki városok irodalmi decentralizációja egészséges és szükséges velejárója.

Új Idők. — 1941. 26. sz. Herczeg Ferenc: *Császár Elemér*. „A tudományos világban betöltött jelentős szerepe, emberi egyéniségének nagy vonzóereje, kivételes helyzet biztosított neki a magyar tudományos élet irányítói közt.“

Ungarische Jahrbücher. — 1940. 3. sz. Huszti József: *Der humanistische Hof König Matthias*. A nagy renaissance-uralkodó udvarának szellemi élite-jét Vitéz János és Janus Pannonius jelentette. Kívülök még számos kisebb jelentőségű humanista tudós és poéta doctus játszott szerepet Mátyás környezetében: így a többek között Garázda Péter, Váradi Péter, Báthori Márton, a hazaiak Bonfini, Galeotto Marzio, Taddeo Ugoletti és Bartolomeo della Fonte, utóbbi kettő a Bibliotheca Corviniana könyvtárosa, a külföldiek közül. — Kuckhoff, Joseph: *Das Spiel vom heiligen Stephan*. Szent István király alakját megörökítő, 1627-ben íródott latinnyelvű jezsuita iskoladráma (a kölni Városi Levéltár őrizi) teljes szövegének (5 felv.) német fordítása. — Némedi Lajos: *Ungarische Sprachästhetik*. Elsősorban Zolnai Béla kutatásával kapcsolatban. — Hoffmann, E. E.: *Aufführung der „Tragödie des Menschen“ im Frankfurter Schauspielhaus*. Az ember tragédiája frankfurti előadásának körülményei.